

KÖZMŰVELŐDÉS.

Az erdélyi rom. kath. irodalmi társulat heti közlönye.

Megjelenik minden szombaton. — A társulat minden rendű tagjai a lapot tagdíjukért kapják. — Nemtagok részére előfizetési díj: egészévre 4 frt. félévre 2 frt. negyedévre 1 frt.

Ugy a lap szellemi részét illető czikkok, mint az előfizetési pénzek a „Közművelődés“ szerkesztőségének Gyulafehérvárra a várba küldendők.

Az egyházi hatalom függetlensége az államtól s e két hatalom egymáshoz viszonya.

„Cum regnum et sacerdotium inter se conveniunt, bene regitur mandus, floret et fructificat Ecclesia. Cum vero inter se discordant, non tantum parvae res non crescunt, sed etiam magnae res miserabiliter débilitantur.“

Ivo Carnotensis.

II.

(Folyt.)

Ha az egyház feladatát az állammal szemben a kor követelményeinek színvonaláról tekintjük, be kell ismernünk, hogy az egyháznak az államra igazgató hatalma nem elégséges. Mert ha az egyház az isteni törvényeket áthágó fejedelmek ellenében egyedül csak az intés és buzdítás fegyverével élhetne s nem egyszerűen azon közvetett hatalommal is, melynélfogva a pápa — Porubszky szerint*) — a vétkes uralkodókat megintesse, a javíthatlanokat kiközösíthesse, az uralkodásra méltatlanoknak nyilváníthassa — a nélkül, hogy trónjaiktól megfosztaná — intései legtöbbszörre sikertelenek maradnának.**)

Az egyházi előjáróknak szintén kötelességek intézkedéseikben az államra tekintettel lenni; s hogyha az emberi gyarlóság következtében hatáskörüket túllépnék annyira, hogy az állammal szemben méltánytalanok, igazságtalanok lennének: az államnak van joga az ily eljárás ellen óvást tenni; azok ellen felszólalhat, tiltakozhatik. De ezen óvási jog annyira nem terjeszkedhetik ki, hogy az egyházi intézkedést előre megvizsgálja, ha nem államveszélyes e? Az állami tisztviselők az egyházi törvények életbeléptetésénél állami jóváhagyást nem követelhetnek. Azt is megvárhatja az állam, hogy — bár az egyház kebelében — de az ő területén előforduló főbb mozzanatokról értesíttessék; például zsinatok, püspökségek, plebániák, szerzetesrendek alapítása. Ezek felett némi felügyeleti jogot gyakorolhat ugyan, de azért a híre nélkül történt intézkedéseket jogosan semmiséknek nem nyilváníthatja. Ezekhez számíthatók lennének még a többi közt hazánkban divó kiváltságai a fejedelmeknek, hogy a püspökök és más jelentős egy-

házi hivatalok betöltésénél a kinevezés jogával élhetnek, de ezen joguk a fejedelmeknek éppen nem tekinthető a felségi jogok kifolyásának, hanem csak személyökre vonatkozó specialis kedvezmények, mint ez a Syllabus két tételéből is kitűnik.

De ezen jogokból hasztalan iparkodik bárki is a tetszvényjog behozatalának jogosságát levezetni. Bármi szeliden fogjuk is fel a dolgot, de mégis annyit el kell ismernünk, hogy mindezen jogosítványok kétségkívül a bizalmatlanság jellegét magukon viselik, mi napjainkban a magasztos czélú s öntudatos méltóságtól áthatott ker. egyház irányában annál kevésbé látszik igazoltnak, minthogy az újabbkori tisztultabb közjogi eszmék egyáltalán a praeventiv szabályok felett mindenütt pálcát törnek. Valamint a sajtó körül a szabadság eszméje kárhuzatja az előleges könyvbírálat avult intézményeit, valamint a szabad egyesülés és szabad társadalmi cselekvőség eszméje kizárja a bizalmatlanság szülte előleges biztosítási eszközöket, úgy még nagyobb joggal a minden gyanu felett álló egyháztesület ezen ellene irányzott ovatossági apparatust méltán nehezteli, és ez okból az államhatalom jelenleg is a társadalmi érdekeknek az egyháztól netalán keletkezhető veszélyek elleni teljes biztosítását eszközölheti, a nélkül, hogy bizalmatlanságot tanúsítson és az egyházat alapítalan gyanakodás által sértgesse.*) Különbön egyáltalán nem ismerjük tárgyunk mellett kötelességünknek a placetum történelmét előadni; kimutatni jobban, hogy az méltatlanság az állam részéről az egyház irányában; nemcsak oka, de még joga sincs az államnak az ily intézkedésekre, melyek mig egyfelől a kath. egyházra fölötte károsok és sérelmesek, másrészt az államra nézve teljesen fölöslegesek. Azonkívül — mint Konek fennebbi nyilatkozatából kitűnik — az állam általa önmagával jön ellentétbe.

A mi a reformálási jogot illeti, a mennyiben ez a kath. vallástól eltérő felekezetekre vonatkozik — mint Konek megjegyzi —, tekintve a kereszténység szempontját, egy keresztény fejedelemnek nem annyira joga, mint kötelessége. De a mennyiben a kath. egyház létezési jogát és szabad vallásgyakorlatát illeti, meg nem

*) Jus eccum. 99 l.

**) Lásd Hergenröther i. m. 391—425 l.

*) Dr. Konek i. m. 132 l.

állhat. A kath. egyház isteni jognál fogva létezik, és így annak bizonyos területen való létezése vagy nem létezése semmiféle fejedelem önkényétől nem függhet. Szokták még úgy is venni, hogy az állam az egyház belreformjait önhatálmilag eszközölje; de ezen reform-eszközlés annyira kizárólagos sajátja az egyháznak, hogy az újabb államjogtanárok ezen régi állásponttól majdnem egészen letértek. Ugyanezt mondhatjuk a viszály ellen való fölebbezési jogról is. A mi illeti a fejedelmek főtulajdonságát, ezt egészen fölöslegesnek kell mondanunk, mert az állam az egyházi javakat megadóztathatja ugyanis mint privát javakat, fölösleges még arra külön jogcímet kovácsolni; de az egyházi javaknak, különösen egy eltörölt vagy megszünt szerzet javainak saecularisálását az újabb állambölcsezők nézete szerint is az államhatalom rendes természetében nem tarthatja eléggé indokoltnak. Csak annyiban engedhetjük meg az állam jogát, hogy a hol elégtelenek az egyházi javak a szükségletek fedezésére, a kivánt segélyezést az állam nyujtsa.

(Folyt. köv.)

A gymnasiumok újabb tanterve.

(A vallás- és közoktatásügyi m. kir. miniszter f. évi 17,630. sz. a. kelt rendeletével kiadta: I. a gymnasiumi tanítás új tervét; II. az 1879—80-dik tanévre szóló átmeneti intézkedéseket tantárgyak szerint; és III. az 1879—80-dik év átmeneti tanítási tervnek osztályok szerinti egybeállítását.)

III.

Az 1879—80-ik évi átmeneti tanterv osztályok szerinti egybeállítására.

I. osztály, összesen 27 óra.

1. Vallástan, 2 óra.
2. Magyar nyelv, 6 óra: a) Elbeszélő prózai és költői olvasmányok, különösen a népmóda, magyar történeti monda, classicus mythus, néprajz köréből. Értelmes és kellően hangsúlyozott olvasás; az olvasmányok tartalmi megmagyarázása s ugyancsak az olvasmányok tartalmának szabadon való elbeszélése; könyv nélkül tanult versek szavalása.

b) Nyelvtan: Egyszerű mondat és mondatrészek; fő- és mellékmondat megkülönböztetése. Mondattani alapon a teljes alaktan, tekintettel a hangtani módosulásokra. Szóképzés, gyakorlatilag szócsoportok egybeállításával: az élő képzők.

c) Kéthetenként egy írásbeli vagy házi vagy iskolai dolgozat, mely főleg a nyelvtan és helyesírás begyakorlását tartsa szem előtt; a feladat felfogására a gyermeket az iskolában élő szóval gondosan elő kell készíteni.

3. Latin nyelv, 6 óra: Megfelelő és tárgyi tekintetben is érdeklő olvasmányok alapján a név- és ige-ragozás fontosabb alakjainak begyakorlása. Az olvasmányokban előforduló szókincs elsajátítása szóbeli fordítási gyakorlatokkal. Hetenként egy óra írásbeli dolgozat.

4. Földrajz, 2 óra: Magyarország és a Földközi tengert környező országok (ill. a régi római birodalom területének) természeti viszonyai; azon országok viszo-

nyainak leírásához füzendők a főbb topographiai adatok, városok és vidékek néprajza a lakosok főbb foglalkozásának ismertetésével.

5. Természetrész, 2 óra: Az állattanból főleg gerinces állatoknak, a növénytanból élő példákban szemléltethető növényeknek ismertetése a pontos terminológia és tüzetes leírás gyakorlására.

6. Számtan, 4 óra: A tízes számrendszer. A négy számolási művelet egész számokkal s tizedes törttekkel. A tört mint hányados és viszony; közösleges törttekkel való számolás. A méter-mérték ismertetése; időszámítás.

7. Rajzoló geometria, 3 óra: Planimétriai elemek: pontok, vonalok és szögek fekvési és mérési viszonyai. A legfontosabb sík-idomok tulajdonságai és alakítása: u. m. három-, négy- és sokszög, kül. a szabályos és a kör. Az idomok összeillősége, symmetriája, hasonlósága és területi meghatározása. A kerület és néhány más fontosabb görbe vonal. A geometriai ornamentális rajzoló elemi rendszeresen haladó táblarajzok után, előbb rajzeszközökkel, majd szabadkézzel.

8. Tornázás, 2 óra.

II. osztály, összesen 27 óra.

1. Vallástan, 2 óra.

2. Magyar nyelv, 5 óra: a) Olvasmány és feldolgozása, mint az I. osztályban.

b) Nyelvtan: összetett szerkezetű mondatok taglása; mellérendelt és alárendelt mondatok viszonya. A szókötés (a határozók, úgynevezett igekiegészítők tana tüzetesen). Szóképzés. Synonymák egybeállítása és magyarázata az olvasmány alapján.

c) Kéthetenként egy írásbeli vagy iskolai vagy házi dolgozat. A nyelvtan tüzetes begyakorlásán kívül a feladat kiterjed az olvasmány egyes részleteinek vagy a költői elbeszélés tartalmának, miután azt az iskolában szabad szóval elmondták, írásban való előadására is.

3. Latin nyelv, 7 óra: Megfelelő olvasmányok alapján fő- és mellékmondat megkülönböztetése kötőszók szerint. Alaktan befejezése, főleg: genusszabályok; — teljes coniugatio (praesens, perfectum- és supinum-képzés); — szóképzés elemei. A szókincs megfelelő bővítése az olvasmány alapján és szóképzési csoportok összeállításával. Hetenként mint az első osztályban egy óra írásbeli dolgozat.

4. Földrajz, 2 óra: Europa földrajza, Magyarország kivételével.

5. Természetrész, 2 óra: Növénytan; növényeknek szemléltető leírása.

6. Számtan, 4 óra: Számolási rövidítések; számtani műveletek korlátolt pontossággal. Az arányosság fogalmának fejtegetése. Egyszerű hármasszabály; az olasz számolásmód. Mértani viszonyok és arányok elemei. Százalékszámítás.

7. Rajzoló geometria, 3 óra: Stereométriai elemek: A sík. Az egyenesek és síkok abszolút és relatív fekvése; lapszög és szöglet. A fontosabb testek tulajdonságai és hálózata, u. m. hasáb, gúla, szabálytestek, kup és gömb. A testek összeillősége, symmetriája, hasonlósága, felszínének és térfogatának meghatározása. Testminták készítése. Mértani síkékitmények rajzolásának folytatása a tanár előrajza nyomán. Sikido-

mok, testek és tárgyak egyszerű távlati rajzolása testminták után, a megvilágítás tekintetbe vételével.

8. Tornázás, 2 óra.

III. osztály, összesen 29 óra.

1. Vallástan, 2 óra.

2. Magyar nyelv, 4 óra: a) Összefüggő történeti olvasmány: Szalay László. A tatárjárás Magyarországon 1241—1242-ben. Elbeszélő költemények.

b) A nyelvtan rendszeres áttekintése. A hangsúlyos verselés ismertetése.

c) Kéthetenként egy írásbeli házi dolgozat, tárgya az iskolai olvasmánynyal tartandó kapcsolatban, és feldolgozása élő szóval az iskolában kísérelendő meg.

3. Latin nyelv, 6 óra: Összefüggőbb történeti olvasmány alapján az infinitivusi és participialis mondat szerkezet gyakorlati ismertetése. A szóképzéstan kiegészítése. A mondatból az egyszerű mondat rendszer tárgyalása. Szótanulás, kapcsolatban az olvasmánynyal és etymologikus csoportokban. Hetenként egy óra írásbeli dolgozat a szintaktikus szabályok és a tanult szók begyakorlására.

4. Német nyelv, 3 óra: Olvasmány alapján az alak- tanból: név- és igeragozás, szóképzés elemei — a mondatrészeknek, a fő- és mellékmondatoknak gyakorlati megkülönböztetése. Szótanulás az olvasmánynyal kapcsolatban és tárgyi csoportokban. Szóbeli fordítás magyarból németre. Kisebb, főleg költői darabok betanulása.

5. Földrajz, 3 óra: A többi négy világrész földrajza.

6. Természettan, 3 óra: A testek általános tulajdonságai, a halmazállapot változása. Súly és súlymérő; fajsúly. Barométer. A melegség hatása, termométer. A nap mint hő- és fényforrás. Légköri csapadékok. A fény visszaverődésének és törésének alaptörvényei. A villámosság és delejesség főbb jelenségei.

7. Számtan, 3 óra: Az összetett hármas szabály. Kamatszámolás. Határidő-számolás. Lányszabály. Az arányos osztás. Elegyítési feladatok.

8. Rajzoló geometria, 3 óra: Ugyanaz mint a II. osztályban.

9. Tornázás, 2 óra.

IV. osztály, összesen 29 óra.

1. Vallástan, 2 óra.

2. Magyar nyelv, 3 óra: a) Nagyobb epikus olvasmány: Arany János Toldija. Az olvasmány tartalmának megértésén kívül a mű szerkezete s a költői stílus sajátossága is megvilágítandó. Prózaí olvasmány: leírások (tárgy- és jelenetrajzok), jellemrajzok, könnyebb életrajzok.

b) A stílus általános törvényei folytatva. A prózaí és a költői stílus különbségei tüzetesen. A hangsúlyos és mértékes verselés ismertetése.

c) Kéthetenként egy írásbeli házi dolgozat, melyben a költői olvasmány tartalmát vagy kisebb leírásokat, elmélkedéseket, melyekhez az iskolai olvasmány nyújt anyagot, kell írásba foglalni. Feldolgozásuk módja az iskolában előre megbeszélendő.

3. Latin nyelv, 6 óra: Összefüggőbb történeti olvasmány alapján az összetettebb mondat szerkezet, az oratio obliqua, a latin periodus gyakorlati ismertetése. A mondatból a függő mondatoknak s a mód- és időtannak rendszeres tárgyalása. Szótanulás, írásbeli dolgozat mint a III. osztályban.

4. Német nyelv, 3 óra: Az összetett szerkezetű mondatok taglalása. A mondatban elemeinek s a szóképzéstan kiegészítése, a német nyelvtan rendszeres áttekintésével kapcsolatban.

Szótanulás etymologikus csoportokban; fordítás és elemzés mint a III. osztályban.

5. Történelem, 3 óra: Magyarország története folytatva: a egyes házak és a Habsburg-ház.

6. Természettan, 3 óra: Ásvány- és kőzettan, valamint a geologia elemei. Ásványtan: az ásvány külső tulajdonságai. A kémiai összetételre alapított öt fő osztály ismertetése s ezekből az ásványrendszer meg- alapítása fővonásokban. Kőzettan: Egyszerű kőzetek felsorolása az ásványtanból; az összetettebb kőzeteknek csak néhány általánosan elterjedt faja. Földtan: földünk időszakai.

7. Matematika, 3 óra: Bevezetés az algebra- ba. Összeadás és kivonás egész számokkal. Sokszorozás egész számokkal, kiterjeszkedve kéttagúak négyzeté- nek és köbének képzésére. Osztás egész számokkal, ki- terjeszkedve a geometriai haladványok képletére. Ugyan- azon miveletsorozat tört számokkal. Első fokú egyen- letek egy ismeretlennel kiterjeszkedve az arányok ta- nára.

8. Rajzoló geometria, 3 óra: Constructiv plani- métria. Egyszerű vonalú idomok. Az összeillőség, sym- métria, hasonlóság és terület meghatározás kibővítése s az idevágó pontosabb constructiv feladatok. A görbe vonalú idomok közül kül. a körtan kibővítése s az ide- vágó constructiv feladatok. A mértan alkalmazása a rajzolásnál és mérésnél, u. m. az idomok másolata, a térképrajzolás, stb. — Folytatólag ékitmények raj- zolása.

9. Tornázás, 2 óra.

V. osztály, összesen 30 óra.

1. Vallástan, 1 óra.

2. Magyar nyelv, 3 óra: a) Költői olvasmány: Arany Toldija — befejezése után Arany látogatott balladáí. Prózaí olvasmány: leírások, jellemrajzok; beszélgeté- sek, levelek, kisebb értekezések.

b) Írásművek szerkesztésének általános szabályai.

c) Havonként egy írásbeli házi dolgozat.

3. Latin nyelv, 6 óra: Prózaí olvasmány: Livius, egységes egész alkotó részlet. Költői olvasmány: Ti- rocínium poëticum, kül. szemelvények Ovidiusból. Szó- beli stílusgyakorlatok, havonként két óra írásbeli feladat.

4. Görög nyelv, 5 óra: Attikai alaktan elemei meg- felelő olvasmánynyal, szóbeli és írásbeli fordítási gya- korlatokkal.

5. Német nyelv, 5 óra: Költői olvasmány: válo- gatott románczok Herder Cid-jéből. Prózaí olvasmányok, tekintettel a magyar stilisztikai tanításra. Havonként írásbeli gyakorlat, még pedig vagy az olvasmány tar-

talmának elmondása német nyelven vagy fordítás magyarból németre.

6. Történelem, 3 óra: Az ókor története, különösen a görög és római történet a császárság megalapításáig.

7. Természetráaj, 3 óra: Ásványtan és növénytan elemei.

8. Matematika, 4 óra: a) Algebra: a hatványozási és gyökfejtési műveletek; első foku egyenletek több ismeretlen mennyiséggel.

b) Geometria: Planimetria.

9. Tornázás, 2 óra.

VI. osztály, összesen 30 óra.

1. Vallástan, 1 óra.

2. Magyar nyelv, 3 óra: a) Költői olvasmány: Dráma, pl. Shakespeare-től Coriolanus. A tartalmi magyarázat mellett a drámai szerkezet megértetése.

b) Rhétorika, a prózai műfajok elmélete. Megfelelő prózai művek olvastatása.

c) Havonként egy írásbeli házi dolgozat.

3. Latin nyelv, 6 óra: Livius és Vergilius olvasása, tartalmi és stílus-magyarázattal, szóbeli stílus-gyakorlatokkal; havonként két óra írásbeli feladat.

4. Görög nyelv, 5 óra: Alaktan befejezése s a mondattan főbb pontjai, Xenophon-féle olvasmánnyal, külön a Memorabiliákból.

5. Német nyelv, 3 óra: Költői olvasmány: Válogatott balladák, elbeszélések, lyrai költemények. Prózai olvasmány, tekintettel a magyar rhétorikai tanításra. Havonként írásbeli gyakorlat.

6. Történelem, 3 óra: Középkor története.

7. Természetráaj, 3 óra: Állattan.

8. Matematika, 4 óra: a) Algebra: a másodfoku egyenletek egy ismeretlennel. Logaritmusok.

b) Geometria: Planimetria befejezése, Síkháromszög-tan.

9. Tornázás, 2 óra.

VII. osztály, összesen 32 óra.

1. Vallástan, 1 óra.

2. Magyar nyelv, 3 óra: A szónoklat és dráma elméleti és gyakorlati ismertetése. Havonként egy írásbeli gyakorlat.

3. Latin nyelv, 6 óra: Cicero nevezetesebb beszédei; Vergilius folytatva.

4. Görög nyelv, 5 óra: Homéros olvasása: az ion dialectus alaki különbségei. Válogatott helyek Hérodotosból, külön nyelvi szempontból.

5. Német nyelv, 3 óra: Költői olvasmány: Goethe: Hermann und Dorothea; Schiller: Wilhelm Tell. Prózai olvasmány tekintettel a magyar irodalmi tanításra. Havonként egy írásbeli gyakorlat.

6. Történelem, 3 óra: Az ujkor története.

7. Természettan, 5 óra: Bevezető természettani alapfogalmak; mechanika, hangtan és fénytán.

8. Matematika, 4 óra: a) Algebra. Számítási és mértani feladványok és alkalmazásaik.

b) Geometria: Stereometria.

9. Tornázás, 2 óra.

VIII. osztály, összesen 32 óra.

1. Vallástan, 1 óra.

2. Magyar nyelv, 3 óra: A magyar irodalom fejlődésének áttekintése. A régebbi irodalomnak Bessenyei-ig rövid tárgyalása után főleg az újabb irodalom tüzetes ismertetése, a nevezetesebb irodalmi jelenségek méltatása és a főbb irányok megjelölése mellett. Havonként egy írásbeli dolgozat.

3. Latin nyelv, 5 óra: Horatius: néhány jellemző satira, epodok, óda és epistola. Tacitus: Annales vagy Historiae, némi kerek egészlet képező részlet, vagy Cicero de officiis.

4. Görög nyelv, 4 óra: Homéros folytatva; szemelvények Platonból.

5. Német nyelv, 3 óra: Goethe, Iphigenie in Tauris olvasása. Prózai olvasmányok tekintettel a philologia propaedeutika tanítására.

6. Történelem, 3 óra: Magyarország története, tekintettel a társadalmi és állami viszonyok fejlődésére, a kútfőknek és a történetírásnak ismertetésével.

7. Természettan, 5 óra: Fénytan, hőtán, delezesség és villámosság. Befejezésül: Kosmographia elemei.

8. Matematika, 3 óra: a) Algebra: a határozatlan egyenletek. Az egybevetés-tan elemei.

b) Geometria: A gömbháromszög-tan elemei. (A példák főleg a matematikai földrajz köréből veendőek.)

9. Philosophiai propaedeutika, 3 óra: A psychologia és logika elemei.

10. Tornázás, 2 óra.

Az erdélyi r. kath. gymnasiumok évi jelentései 1878–9. tanévről.

[Folytatás.]

E) A marosvásárhelyi r. kath. nagygymn. értesítője az 1878/79-dik tanévről semminemű értekezést nem ad, hanem adatait megkezdi a tanári karral. Az ifjuságot 10 tanár vezette, kik közül egyik csak a rajzot, másik csak az éneket tanítja; itt sem jöhetünk tisztába arra nézve, hogy hányan vannak a rendes és hányan a helyettes tanárok, pedig ezen körülmény jelzése már azért is igen fontos, mert a főtanhatóság úgy fizetés, mint nyugdíj tekintetében ama megkülönböztetést használja; továbbá a tanárkar iskolán kívül kifejtett munkásságáról is csak annyit tudhatunk meg, hogy majdnem mindnyájan tagjai egyik vagy másik honi társulatnak, pedig — a mint tudjuk — atanárkar néhány tagja irodalmilag is működött. Ezeknek felszámolását, tétessék ellene bármi kifogás, okvetlen szükségesnek tartom: mert a) segítségére van a mindenekfelett leg-hasznosabb statistikának, b) forrásul szolgál a tanintézet történelmének leírásánál és c) ugyancsak tájékoztatóul szolgál az olyféle könyvészeti munkálatoknál, minőket újabb időben Szinnyi neve alatt a magy. tud. akadémia ad ki stb. stb.

A tantárgyak meglehetősen a szakszerűség tekintetbevételével osztattak ki a tanárok között, bár még találunk tanárt, ki vallást, magyar nyelvet és természet-vegytant tanított. A tanárok heti óráinak száma 20—17 között ingadozik, de az igazgató az ő 13 órájával oly

praecedentst alkothat a jövőre, melyet utódjai neki nem igen köszönnek meg.

Az elvégzett tananyag megfelel kevés kivétellel a tantervnek, csak az első osztály latinja és földrajza mutat jelentékenyebb eltérést.

A tanügyi adatok a hitélet és ünnepélyek tartásában a többi tanintézetekével megegyeznek s mint külön eseményt említhetjük fel, hogy a már ismert szembevettség itt is — bár sokkal csekélyebb mértékben mint a többi székelyföldi intézeteknél — uralkodott, minek folytán febr. 19-től számított 3 hétre az egészségesek hazabocsájtattak és a betegek visszatartva gyógykezeltettek.

A természettani eszközök gyarapítására 21 drbért 115 frt 5 krt, a vegytaniakéra 66 frt 64 krt, rajzminitákra 97 frt 50 krt fordított az intézet; az ifjusági könyvtár is emelkedett, de a tanári könyvtárról említés sem tétetik.

Beiratkozott 109 tanuló s pedig 66 r. kath., 24 gör. kath., 6 gör. kel., 2 reform., 1 unitárius, 1 mózes-vallású, kik közül magyarul mindnyájan, magyarul németül 11-en, magyarul-románul 33-an s mindhárom nyelven csak 6-an beszéltek. Városi volt 25, maros-tordamegyei 32, kis-küküllőmegyei 19 és csikmegyei 11, a többi Kolozs-, Háromszék-, Alsó-Fehér-, Torda-Aranyos-, Udvarhely-, Brassó-, Szolnok Doboka-, Besztercze-Naszód- és Szilágymegye között oszlott meg, volt egy csehországi is.

A tanuló szülői közül értelmiségi volt 33, földművelő 40, kereskedő-iparos 14, magán-tisztviselő 8, személyes szolgálatot tevő 5.

A szt-Istvánról címzett finövelében teljes ellátást nyert 22 alapítványos, 17 fizető és 5 ingyenes (szolgálatot tevő) tanuló.

Ösztöndíja volt 4 ifjunak s pedig egynek 120, egynek 60 és kettőnek 20—20 frt. (Folyt. köv.)

Tan- és nevelésügy.

B e s z é d,

melylyel a csikmegyei általános kath. tanítóegyesületnek 1879. júl. 3-án Csik-Somlyón tartott közgyűlését Földes József elnök megnyitotta.

(Vége.)

Nem bocsájtkozom, t. gyűlés, azon igazság fejtegetésébe, hogy csak azon népnevelés, melyet minden izében vallásunk szelleme hat át s mely a vallásnak, mint tantárgynak is, az iskolában méltó helyet enged, lehet az emberiségre valóban nemesítő, valóban üdvözítő. Volt szerencsém idevonatkozólag e helyről más alkalommal nyilatkozni, de a jelen alkalmat sem szalaszthatom el a nélkül, hogy az egyesület figyelme körébe ne vonjam azt, hogy itt is, azon nép közt, mely a haza földjének azt a vidékét tapodja, melyet mi, — lépten-nyomon akadunk oly példákra, melyek a vallás igazságaiban való járatlanságnak szomorú következtetését s így a vallásban való nevelésnek és tanításnak szükségességét bizonyítják. Láttam én a nép közt bőszt forralmi, a megbántást mennél nagyobb megbán-

tással megtorolni igyekezni, a rossz szándék kivételéhez Isten segítségét kérni; hallottam az Isten, lélekhalhatatlanság, másvilági jutalom és büntetés lételének tagadását s azt az állítást, a mi az ily hitetlen hitből igen világosan következik, hogy az ember akarati szabadságának semmi erkölcsi korlátozása nincs, tehát hogy semmiféle tilos cselekedet egyáltalán nincs; — és láttam és hallottam egyuttal azt, hogy ezek az ijesztő erkölcsi fogyatkozások egyedül a hitbéli tudatlanságban, a vallás igazságainak nem ismerésében birják alapjokat. Nem az tűnik-e ki ebből, hogy ha az embereket hitbéli tudatlanságban hagyjuk felnőni, hogy tehát ha iskolai oktatásban részesítenők is őket, de a vallás igazságainak alapos ismeretére rá nem vezetjük, még képzelné sem lehet, hogy erkölcsösen nem hogy akarjanak, de csak tudjanak is élni?

Fülemben hangzik az iskolai hitoktatás becsmélőinek és elhatározott ellenségeinek efféle beszéde: hát a templom, hát a pap mire való? tanítsák meg azok a népet a vallás tanaira, tegyék az embereket azok vallás-erkölcsössé! Az ilyen beszédekre megtaláljuk a helyes feleletet egyházunk intézkedéseiben. Az egyház intézkedései közt azt találjuk, hogy a legrégebb időben katechumenatusok léteztek, hol a leendő keresztény, mielőtt a templomba jutott, a vallás alapigazságainak ismeretét elsajátította; azután iskolák jöttek létre a gyermekek számára, hogy ezek ott a vallás tanainak ismeretét megszerezzék és magukat vallásosságban gyakorolják. Vajjon minő fölfogás indította az egyházat ezen intézkedésekre? Tudta, hogy a templom, a benne hangzó Isten-ige, a vallásos cselekedetek gyakorlása csak úgy lehetnek teljes mértékben nemesítő befolyással az emberek szívére, ha ezek azon dolgozat értik; minélfogva az említett tanintézetekben szükségesnek látta a nép elméjét a vallás tanaival megismertetni, kedélyét vallásos hangulatúvá tenni, hogy így az a templomnak, a benne hallott oktatásnak, vallásos cselekvényeknek jelentését elméjével megérteni tudja, szívével pedig azok által jámbor érzelmekre gyuladni hajlandó legyen. Magasztos, áldással teljes, semmi más uton-módon nem létesíthető az a befolyás, melyet a templom az emberek lelkére gyakorolni hivatva van, de ez a befolyás csak úgy találja meg mindenkor, biztosan és teljes mértékben a szívet, lelket, ha az odavezető utat számára az iskola kellőképen előkészítette. Az élő Istent rejtő lángoló csipkebokor a templom, mely ilyen szavakat kiált a hozzá közeledőnek: „Vesd le a hitbéli tudatlanság saruit, mielőtt lábaddal idelépsz, mert csak így vagy méltó hozzám közeledni, csak így fogja lelked a bennem lakó Isten fényes arczát megtalálni!”

Nem szükséges ezekből a következtetést nekem levonnom; nem szükséges szavakba öntenem, mily okosan gondolkodnak azok, kiknek az iskolai vallásitanítás ellenzésére az az erősségök, hogy a vallásbeli képzés egyedül a templomnak teszi föladatát. Elég, hogy mi nem így gondolkodunk; mi az alapjában vallásos nevelést tartjuk üdvösnek s azt az iskolai oktatást, mely a vallásitanításnak az őt megillető méltó helyet

megadja. Mivel pedig így gondolkodunk, kötelességünk az ez iránti meggyőződést az egyesület tagjaiban ápolni, erősíteni. Ennek a meggyőződésnek létele vagy nem létele távolról sem közömbös dolog. Űzheti a tanító a vallást tanítását, végezheti a vallásos cselekedeteket kénytelenségből meggyőződés nélkül is, de az ilyen tanítás és példa a gyermekek lelkében hitmelegséget, vallásos meggyőződést kelteni nem fog, mert csak a meggyőződésből eredt hang kelt meggyőződést, az abból eredt melegség éleszt melegséget. Világért sem vagyok abban a föltevésben, mintha ez a meggyőződés az egyesület egyik-másik tagjában hiányoznék, de a meggyőződés erejének fokozatai vannak, tehát lehet azt mind magasabbra és magasabbra emelni; azonkívül pedig az ily meggyőződés napjainkban annyi ostromnak van kitéve, hogy éppen nem fölösleges oly intézkedéseket tenni, melyek azt ingadozásba esni nem engedik. Ez irányban sikerrel hatott az egyesület a benne uralkodó kath. szellem által, de még azáltal is, hogy alkalmat adott időnként oly egyének sorakozását látni körülöttünk, kiknek keblét ugyanazon meggyőződés dobogtatja, mint a mienket.

A tanító vallásossága szilárdságának egyik kitűnő támasza a békességes, egyetértő viszony közte és hivatalbeli főlebbvalója, papja közt. Azon szoros összefüggésnél fogva, mely a pap személye és a vallás közt létezik, az egyikről való fölfogásunk mindig magába zárja a másikat, minnek következtében az egyikre vonatkozó ítéletünk és érzelmünk szükségkép érinti a másikat is. A ki a vallásból gunyt űz, gunyolódás tárgyának tekinti a papot is; viszont a ki a pap iránt becsmérlő gondolatokkal és ellenséges érzelmekkel viseltetik, annak szívébe észrevétlenül befürtik magukat a vallásra nézve ellenséges gondolatok és érzelmek is. Nem menekül az ily lelki alakulás alól a tanító sem; a papja iránt való kedvetlen érzelmek korhadó talaján nála is megteremnek a férgék, melyek vallásos meggyőződésének erős fáját őrleni, gyengíteni kezdik. Igen szép föladata tehát az egyesületnek a tanítónál az ily lelki alakulás eshetőségét lehetetlenné tenni; igen szép föladata a pap és tanító közti jó viszonyt, a mennyiben létezik, ápolni, a mennyiben talán hiányzik, helyreállítani. Alkalmas tért nyitnak erre a gyűlések; itt hivatalos kimértség nélkül érintkezünk egymással, tanácsozunk közösen ugyanazon tárgy felett, meghallgatjuk egyiknek véleményét úgy, mint a másikat; kimutatjuk közös érdeklődésünket a népnevelés iránt, és mindezekből természetesen az egymás iránt való hajlandóságnak kell kisarjadzani, mert szívünk — bármennyire iparkodjunk is alanyiságunkat levetkőzni — vonzalmat érez ahhoz, ki érdeklődést mutat azon tárgy iránt, mely minket érdekel s ki ugyanazt akarja, a mit mi akarunk. Azt mondám, hogy közösen tanácsozunk, pedig azt kellett volna mondanom, hogy szükséges volna, hogy közösen tanácsozunk. Jelentékeny részt vett a főtisztelendő papság — az igazság parancsából kiemelem, hogy főleg az alcisiki fiók-egyesület területén — idáig is az egyesület gyűlésein, de oly részvételnek, minő céljaink elérésére kívánatos, még eddig az egyesület nem örvendhetett. Tudom, vagy leg-

alább sejtem, hogy magában az egyesületben van valami, mi a teljesebb részvételnek akadályát képezi és ha ily van, akkor sürgős kötelességünk ezt az akadályozó valamit föl kutatni és az utból gondosan elhárítani.

Még egy föladatunkról meg kell emlékezni, t. gyűlés, és ez a kath. tanügyi sajtónak pártolása. Nagyon igaz az, hogy a sajtó nagy hatalom, nagy hatalom nemcsak a politika, de a tanügy terén is. Azon elvek, melyekért a sajtó harcol, nyerne érvényesülést előbbtöbb a népnevelést illetőleg is, ugye egyesek gondolkodásában, mint az országos szervezkedésekben. Már mivel mi azt ohajtjuk, hogy az általunk vallott nevelés-elvek kapjanak lábra mindenütt, a családban, az iskolában, a kormányzásban, — föladatunkká válik az ezen elveket hirdető kath. tanügyi irodalmat pártolni, azt oda emelni segíteni, hogy külső és belső terjedelemben és erőben tekintélyes, az ellenkező téren álló sajtót tulszárnyaló legyen s így szavával figyelembe vételt parancsoljon. Avval, mit ide vonatkozólag az országban látunk, nincs okunk büszkélkedni. Egész sereg, vallás tekintetében közömbös vagy éppen ellenséges tanügyi lap tartja fenn magát, hirdeti elveit, míg kath. tanügyi lapunk egy van, az is szűken rendelkezik a megélhetés föltételeivel. Ez bizony nem mutat egyebet, mint azt, hogy a tanférfiaknak legalább az a része, mely az olvasás szellemi élvezetét megkívánja, tulajdonképen a kath. vallással meg nem féro nézeteket vall, és ez a sajnos állapot következménye annak a sajnos egykedvűségnek, mely a kath. tanügyi sajtónak mind összefüggőbb zsugorodását öibetett kezekkel nézte és nézi. Én ugy vélem, a kath. tanító-egyesületeknek egyik főfeladatuk a kath. nevelés-irodalomnak pártolása, annak virágzóvá, nagy hatalommá fejlődni segítése, és mi dicsekedhetünk vele, hogy ezt a föladatunkat is fölismertük és megtettük azt, mit erre nézve jelenleg tenni módunkban állott; sürgettük és pedig eredményesen az egyesület tagjait a megfelelő kath. tanügyi lap pártolására, és könyvtárunk számára meghozattuk a kath. paedagogiai irodalom termékeit. Ha talán nálunk sem történt annyi, mennyi történhetett volna: a tett lépésekkel meg van tiporva az ut a jövőbeli nagyobb iparkodás számára.

A mondottakban vázoltam, t. gyűlés, azt a haladást, mit egyesületünk a maga elé tűzött célok felé tett. Az eredmény természetesen nem oly feltűnő, hogy a világot bámulatba ejtse, de elég arra, hogy bennünk megnyugtató érzelmét támaszson és a megkezdett munkálkodás buzgó folytatására kedvet ébresztszen. Ha egyesületi tevékenységünknek csak annyi eredménye lett is, hogy annak hatása alatt egyetlenegy munkása a népnevelésnek tökéletesedett képzettségében és hivatásszeretetében, egyetlenegy iskola nyert kedvező változást, egyetlenegy nevelés-tanításbeli cselekedetet intéztek helyesebben, mint azelőtt: már evvel is egy követ helyezettünk föl a népnevelés épületére: már evvel is létesítettünk annyit, mennyiért a tett fáradságot áldozatul hozni érdemes vala. Az érdemet azonban, ha valami jót és hasznosat tennünk sikerült, ne tulajdonítsuk magunknak, hanem annak, ki nélkül az emberi erő semmi jót és üdvöset nem eszközölhet. Forduljunk há-

laadó szívvel Istenhez; ez a hálás elismerés a nyújtott segítségért leszen legfőbb biztosítéka annak, hogy az isteni segítség munkálkodásunkat jövőre is kívánt eredményre vezeti. Ennek reményében üdvözlöm a t. egyesületet és a gyűlést megnyitom.

Irodalom.

Bartók. — Sullay.

I. R. é. s. z.

(Folytatás.)

4. Vallási közönyösség. Miután szerző a kath. tan alapján világosan kifejtette volna, mi a vallásszabadság és türelem kath. szempontból, s derék tájékozottsággal kimutatta volna, hogy csak az ily értelemben vett vallásszabadság és türelem biztosítja egyrészt a vallásesságot és erkölcsiséget, másrészt pedig az egyes felekezetek közti békés egyetértést, nem késik egyszeresmind kimondani és bebizonyítani, hogy a modern értelemben vett vallásszabadság, vallási egyenlőség és vallási türelem vallási közönyösségre vezet; mi annyit tesz, mint nem tenni különbséget vallás és vallás között, s nem törödni egyikkel sem. Már pedig e közönyösség ellenkezik a bölcsészettel, mely az igazság keresésében és megállapításában áll. De az igazság csak egy lehet. Már most lehet-e bölcsészettelenebb cselekményt csak gondolni is, mint azon állítás, hogy az egymásnak ellenmondó tételek, az egymástól lényegileg különböző alapelveken nyugvó vallások egyenlők, egyik állítás épen olyan, mint a másik? A közönyösség talán csak akkor volna bölcsészeti szempontból indokolható, ha előre föltételeztetik, hogy minden vallás hamis. De akkor a vallási közönyösség nem más, mint minden vallás tagadása, sőt atheismus. — Ellenkezik magával a vallás szellemével. Mi a vallás? Az Istenről, önmagunkról, a jelen és jövő életről, a földi és örökkévaló jók és rosszakról szóló igazságok összege. Már most a közönyösség folytán nem törödni a legnehezebb és az emberre legszükségesebb igazságokkal, mi egyéb, mint magát a vallást szívünkről gyökerestől kiirtani. De a vallási közönyösség természetellenes dolog is. Az ember előtt legnagyobb fontossággal bír saját állapota s jövője. Már pedig „visszatetsző látni ugyanegy szívben azt az érzékenységet a legcsekélyebb dolgokban, és azt a különös fogékonytalanságot a legnagyobb dolgok iránt“ jegyzi meg Pascal. A vallási közönyösség bűn Isten ellen, kinek tekintélye megtagadtatik; bűn önmagunk ellen, mivel szellemi öngyilkosságot követünk el; bűn a társadalom ellen, mely ezáltal alapjában rendül meg. De ha az egyed nem lehet közönyös a vallás iránt, vajjon lehet-e az az állam? A vallás az állam alapköve, mert a szeszélyeken és pillanatnyi érdekeken felülálló elveket és tanokat tartalmaz; mert a tövénynek felsőbb erőt kölcsönöz; mert az állam oszlopainak, a tiszta erkölcsöknek forrása, melyek nélkül az állam fen nem állhat. Lehet-e tehát az állam közönyös a vallás iránt, mikor a közönyösség minden vallásnak szellemi gyilkosa? Nem csoda tehát, ha a kath. egyház a vallási közönyösséget mind az egyedre, mint az államra nézve föltétlenül kárhoztatja. (Syllabus.)

Kisebb közlemények.

— A csik-karczfalvi nagy égés. Julius 19-én d. u. — szeles időben — Csik-Karczfalva községe szomorító eseménynek volt tanuja. 208 gazda közül 120, tehát a falunak több mint fele ismeretlen okból származott lángok martaléka lett. 120 gazda! Már e szám jelzi a csapás nagyságát, mert mintegy 800 lélek keserg háza, csüre, óla, takarmánya, gazdasági eszközei, élelmi szerei, ruhái és apróbb marháinak hamvai felett. Igen, 800-an vannak, kik Isten és emberek könyörületére szorulva hangos zokogás közt fel-felepednek: honnan, kikkel s mikor építsük fel házainkat, csüreinkeket, ólainkat; mert erdők kevés és távol van, az aratás és kaszálás elfoglal mindenkit s kis községünk csaknem mindenik vészmentes családja egyes rokonának szerencsétlenségében érzi a nagy csapást, mely, keveset számítva, 60.000 forintban pontosul.

Melyik falu az, mely ily nagy csapással szemben kétséggel ne nézne a jövő elé, mely hivatva volna a nyomoruság sebeit orvosolni s helyreépíteni mindazt, mit a hangyaszorgalom annyi évtizeden keresztül kapargatott össze?! Még egy Szárhegyet is megrendít, hát egy kis Karczfalvát!

Felkiálthatunk mi is a kesergő profétával: „Emlékezzél meg Uram! mi történt rajtunk . . . Árvakká lettünk atya nélkül, anyáink mint az özvegyek . . . Oda van szívünk öröme és siralomra változott vig korunk!“

Szegediek vagyunk mi is! Őket a Tisza, minket a tűz tett tönkre; ők keseregve állanak az iszap felett, mi a hamu felett hullatunk könnyeket; ők megsiratták kedves halottjaikat, mi is temeténk el ártatlan gyermekcsontokat; ők hajléktalanok, mi hontalanul bolyongunk házaink üszkei felett!

Szomorúságunkat, inségünket még növeli azon sajnós körülmény, hogy Madéfalva is ép egy héttel ezelőtt látá 63 gazdájának hasonló romlását: mert így az irgalmasság kenyere csak morzsákban juthat ki.

Ily szomorító helyzetünkben nagyon jól esik a segély bárhonnán jó, bármennyi jó — csak jöjjön; mert ezáltal egyrészt a szegénységen van segítve, másrészt pedig azon vigasz nyújtatik, hogy az inség fiai az Isten és a jó emberek segítségével könnyebben képesek elviselni az óriási csapás keserűségeit, terheit.

Ily segélyt és vigaszt nyújtanak az égetteknék levelem keltéig községünknek emberbaráti szeretettel telt vagyonosbjai, mint: az érdemekben megöszült czimzetes alkirálybíró tek. Mihály Gergely 100 véka rozsával; hazája, egyháza és szegények iránti szeretetétől olvadozó alessp. plebánosunk főt. Keresztes Márton 20 vékával, nyitva levén e mellett szive, erszénye, kamarája a kolduló szegénység előtt; továbbá érdemteljes volt szolgabíránk tek. Lukács Ist. és özv. Bóltresz Antalné, falunk kegyeletes matronája 20—20 vékával; közbecsülésben álló kántorunk Keresztes Fer. 10 vékával, becsületességéről híres kereskedőnk Bóltresz M. 8 vékával és lelkes fiatal bíránk Mihály János ur 6 vékával. A többi községiek is rovatolás szerint résztvevő szívvel sietének égett feleiken segíteni, 161 véka

rozsszal járulván a fennebbi szíves adakozók adományaihoz. Az egkek ura és az inségesek hálaimája tartsa meg s nyujtsa hosszúra e kegyes adakozóknak életét!

Hasonló jó indulatról tanuskodó hírek jöttek hozzánk a szomszédközségek részéről. Helyesen s nemesen gondolkoztok kedves székely atyámfiai, mert ezáltal jó és érzékeny szívetekről tesztek tanuságot.

„Fel, fel tehát; vészteltek a napok!
Segítetek kivált ti gazdagok!
Igaz, sokszor bünt tett már a nép;
De százezerszer megbűnhötte rég.
Jertek tehát! A harc végso lehet.
Tettel, karral, pénzzel segítetek!
Hogy teljesüljön buzgó szent imánk:
Isten csodája bár, de áll hazánk.“

Csik-Karczfalva, 1879. júl. 24-én.

Kovács Gyárfás.

A napi események köréből.

— **Albrecht főherczeg** ő Fensége főpásztorunk ő nagyméltósága kedves vendége volt aug. 7-én. A főpásztor ugyanis értesülvén a főherczeg utazási szándékáról, sürgönyileg fölkérte, hogy szállásra szerencséltesse, mit a főherczeg el is fogadott.

A megérkezés aug. 7-én reggel 4 óraker történt. A vasuti indóháznál püspök ő excja saját kocsijával várta és megérkezésekor üdvözölte. A fogadásnál jelen volt még a város részéről Csoma Béla polgármester és Jenei István rendörkapitány, a törvényszék részéről Henter Gábor kir. ügyész, a katonaság részéről a várparancsnok több törzstiszttel.

Ő Fensége püspök ur ő excja beszédére kegyteljesen válaszolván s az említett előkelő egyénnel néhány szívélyes szót váltván, püspök ur ő excja négyes fogatán és társaságában a várba hajtattott. A püspöki lak előcsarnokában a káptalan és központi papság fogadta s ennek nevében Lönhárt Ferencz vál. püspök és nagyprépost ur üdvözölte, mire a főherczeg válaszolván, püspök ő excja bemutatta a jelenlevőket, kikkel a főherczeg állásuknak megfelelő tárgyakról kedves modorban szavakat váltott. Ezek után pedig a püspöki lak beltermeibe vonult vissza, honnan pontban 6 óraker kivonult a katonai gyakorlatok megsemlélésére. A hadműveletek tere ez alkalommal a Leánypataka és Borbánd közé eső vonal volt s az Om-poly mellékén összpontosultak és mentek végbe a hadi terv döntő műveletei. Ugy a tüzérségi, mint a lovassági mozdulatokat s az ezeket követő gyalogsági sorakozásokat a vár fokairól s a harczter körül fekvő emelkedettebb helyekről nagy közönség szemlélte s nem kevés gyönyörködött a Borbánd fölött és a Mexikó — püspöki nyaraló — szomszédóságában fölállított ágyuk dörgésében s a gyalogsági csapatok apró puskatűzében.

A műveletek reggel 5 órától délelőtti 10 $\frac{1}{2}$ óráig tartottak s ő Fensége teljes megelégedésével értek vé-

get. 10 $\frac{3}{4}$ óraker püspök urunk ő excja gazdag teritékű reggelit rendezett, melyen a gyakorlatban részt vett főbb katonai egyéniségek voltak hivatalosak. Ezalatt a püspöki udvarban kocsik kezdettek sorakozni. Az elindulás órája ütött. 11 $\frac{1}{4}$ óraker a papság és más ez alatt sorakozó vendégek éljenzései közt püspök ő excja és a várparancsnok kíséretében elhagyta a főherczeg a püspöki lakot. Mindenki azt várta, hogy kocsira szálljon. De ez most nem történt meg, mert a kocsisor mellett elhaladva, egyenesen a székesegyháznak tartott s abba belépvén, most is gyönyörrel szemlélte meg az Urnak ezelőtt 27 évvel először látott díszes hajlékát. Ezen látogatási jelenet igen kellemes benyomást gyakorolt reánk. De a hatás legmagasabb fokát érte el akkor, midőn a szentély kölépcsőzetén a főpásztor egyfelől s a főherczegét másfelől letérdelni s röpimát mondani láttuk. Miután még a Hunyadiak, Izabella és János Zsigmond siremlékét is megszemlélte, kocsira szállott s főpásztorunk négyesfogatu kocsiján s kíséretében a vasuthoz hajtattott s a délben induló vonattal Nagy-Szebenbe utazott.

A főherczeg ő Fenségének rövid ittléte alatt tanusított nemes magatartása minden körben kellemes benyomást gyakorolt s a szívélyes társalgás, előzékeny figyelem és kölcsönös tiszteletnyilvánítás, mely főpásztorunk és ő Fensége közt oly szépen jelentkezett, megerősítette azt, mit ő Fensége megérkezésekor mélt. Lönhárt Ferencz nagyprépost ur üdvözletére válaszólag mondott, hogy egy régi jó ismerősét kívánta meglátogatni, midőn püspök ur ő Nagyméltóságához szállott.

— **Kinevezések.** Főpásztorunk ő Nagyméltósága kegyeskedett kinevezni Gidófalvy Gergely theol. tanárt és szentszéki jegyzőt beszterczei lelkésznek, Kiss Gusztáv papnöveldei lelkiigazgatót és lyc. tanárt theol. tanárnak, Csizsér János gymn. tanárt és finöveldei aligazgatót papnöveldei lelkiigazgatónak, továbbá Páll István szászrégeni segédlelkézt püsp. lyc. tanárnak, Incze András ujmisést szászrégeni segédlelkésznek, Markaly Antal ujmisést csik szent-györgyi segédlelkésznek, Gegő György ujmisést k. polyáni segédlelkésznek, Tömösváry János gyergyó-szent-miklósi főelemi iskolai tanítót püspöki irodai iktatónak, Duha Ödön szerpapöt gyergyó-szent-miklósi r. kath. főelemi iskolai tanítónak.

† **Halálozás.** Tóth Károly szent-ferenczrendi atya, a helybeli irgalmas növérek lelkiigazgatója f. é. aug. 3-án az Urban elhunyt. A temetési szertartás és gyász-mise nagy részvét mellett főpásztorunk magas jelenlétében aug. 5-én d. e. 9 óraker legnagyobb fénynyel ment végbe. A jelenlevők részvétérzetét s vallásos hit-buzgalmát meghatóan emelte Gidófalvy Gergely theol. tanár gyászbeszéde, melyet lapunk hasábjain lesz szerencsénk olvasóinknak bemutatni. Addig is szent imafohász száll el ajkainkon: Adj Uram örök nyugodalmat neki és az örökkévaló világosság fényeskedjék neki!

Kiadja: az erdélyi rom. kath. irodalmi társulat. Szerkesztőbizottság. Felelős szerkesztő: BIRÓ BÉLA. Szerkesztőtársak: ÁVÉD JÁKÓ, BALOGH IGNÁCZ, CSERNI BÉLA, GIDÓFALVY GERGELY.

Nyomatott Klüger Bernátnál a lyc. gyorsajtóján Gyulafehérvártt 1879.